

Відправною ж точкою початку стандартизації законного перехоплення телекомунікацій в Україні можна вважати Указ Президента України «Про додержання прав людини під час проведення оперативно-технічних заходів» від 01.11.2005 № 1556/2005. Саме на виконання п. 5 цього Указу було розроблено першу редакцію описаних вище загальних технічних вимог.

Слід також зазначити, що у 2016 році в Україні втратила чинність Постанова Кабінету Міністрів від 26.09.2007 № 1169, яка регламентувала порядок отримання дозволу суду на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини, та використання добутої інформації. Сама ця постанова була прийнята на виконання вимог Указу Президента України «Про додержання прав людини під час проведення оперативно-технічних заходів» від 01.11.2005 № 1556/2005. Натомість не було прийнято нових актів на заміну скасованому, що деякою мірою утворило прогалину і у процедурі застосування оперативної техніки [3, с. 87, 88, 89].

Враховуючи викладене, можна констатувати, що на теперішній час питання організаційної процедури застосування оперативної техніки потребує удосконалення. Серед іншого слід приділити увагу розробці відповідних підзаконних актів з урахуванням сучасних вимог.

Список бібліографічних посилань

1. Хараберюш І. Ф. Проблеми використання оперативно-технічних засобів в сучасних умовах // Шляхи розвитку оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах : матеріали наук.-практ. конф. на базі Харків. нац. ун-ту внутр. справ / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ, Навч.-наук. ін-т підготовки фахівців кримінальної міліції. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2009. С. 210–214.

2. Крепаков І. О. Проблеми оперативно-технічного забезпечення у боротьбі з організованою злочинністю // Шляхи розвитку оперативно-розшукової діяльності в сучасних умовах : матеріали наук.-практ. конф. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2008. С. 87–92.

3. Манжай А. В., Пеньков С. В. Стандартизація в сфері законного перехвату телекомунікацій. *Leges et Vita*. 2017. № 5/2 (305). С. 86–89.

Одержано 31.10.2018

УДК [343.1:343.9.02](477)

Микола Миколайович ПЕРЕПЕЛИЦЯ,

кандидат юридичних наук, професор,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності та розкриття злочинів факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ ПЕРВИННОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ОРГАНІЗОВАНІ ЗЛОЧИННІ УГРУПОВАННЯ

Вивчення практики оперативних підрозділів національної поліції України показує, що успіх у справі викриття організованих злочинних угруповань зазвичай досягається в результаті виявлення первинних даних, що містять відомості про наступні ознаки організованої злочинності.

Безпосередні ознаки:

- наявність в регіоні нерозкритих, схожих за способом серійних злочинів;
- факти проведення зібрань злочинних елементів і наявність об'єкта;
- факти розбірок між злочинними угрупованнями і боротьба за сфери впливу;
- наявність злодіїв в законі та інших авторитетів, їх участь у вирішенні конфліктів між злочинними угрупованнями;
- наявність стійких міжрегіональних протиправних зв'язків між злочинними угрупованнями;
- факти підкупу представників влади і правоохоронних органів злочинними угрупованнями (корупція);
- наявність централізованого керівництва діяльністю злочинних угруповань.

Опосередковані ознаки:

- кваліфікований спосіб вчинення злочинів (планування, розподіл ролей, приховування слідів тощо);

- наявність у кримінальній групі зброї, транспорту та іншої спеціальної техніки;
- встановлення взаємозв'язку між різними видами злочинів, здійснених однією і тією ж групою;
- наявність стійких зв'язків між ділками тіньової економіки і загальнокримінальними елементами (ділові і неділові відносини);
- вчинення насильницьких злочинів (проти особи або знищення майна) стосовно осіб, які мають в своєму розпорядженні значні матеріальні блага або які займаються їх розподілом.

Доцільно проаналізувати вказані ознаки з погляду оцінки виявлених первинних даних про наявність в регіоні організованої злочинності.

Так, систематичне здійснення аналогічних і таких, що залишаються нерозкритими, тяжких злочинів найбільшою мірою може свідчити про наявність організованої злочинної групи.

Однією з основних ознак, що незаперечно свідчить про наявність в регіоні організованої злочинності, є проведення зібрань авторитетів злочинного світу і наявність общаку – злочинської каси. Сам факт зібрання злочинців вже вказує на прагнення консолідуватися, спланувати і координувати протиправну діяльність, а наявність общаку сприяє об'єднанню злочинних груп, створює у них психологічну установку на нарощування зусиль і протиборство органам правопорядку.

Наявність в регіоні злочинців в законі та інших авторитетів злочинного світу з високим ступенем імовірності вказує на можливість прояву ознак організованості, оскільки на даний час спостерігається стійке прагнення цих осіб до об'єднання діяльності різних злочинних груп і отримання прибутку від них у вигляді рекету або надходжень в общак. Даний факт у поєднанні з виявленим виступом цих осіб у ролі третейських суддів в розборі конфліктів між угрупованнями вже незаперечно свідчить про прояви організованої злочинності в регіоні.

Іншою ознакою, яка безпосередньо вказує на наявність організованої злочинності в регіоні, є виявлення фактів боротьби між злочинними групами за сфери впливу, розбірок між ними.

Ця ознака тісно пов'язана з попередньою – наявністю в регіоні злочинців в законі, що претендують на роль третейських суддів, оскільки вони прагнуть перш за все керувати і розподіляти між численними угрупованнями сфери впливу.

Виявлення міжрегіональних зв'язків між злочинними групами неспростовно вказує на організовану злочинну діяльність, оскільки без єдиного керівного центру такі зв'язки, як правило, неможливі.

Особливо дане положення важливе для проявів організованої злочинності у сфері економіки, в якій наявність міжрегіональних зв'язків є, як правило, однією з необхідних умов організованості з метою одержання високих протиправних доходів.

Невід'ємна частина організованої злочинності – прагнення підкупити представників влади і органів правопорядку, впровадити в їх ряди своїх людей. Тому виявлення фактів корупції, спроб просування злочинними елементами вірних їм людей в органи влади і правоохоронні органи, а також відомості про дії посадових осіб, що здійснюються на захист представників злочинних угруповань або в їх інтересах, слід розцінювати як одну з ознак організованої злочинності.

І, нарешті, що буває на практиці не так вже часто, первинні дані містять відомості, що безпосередньо вказують на осіб, які є «мозковим центром» злочинного світу, його керівниками, які координують протиправну діяльність різних угруповань в регіоні.

Як вже вказувалось, окрім безпосередніх ознак, є низка опосередкованих. Виявлення їх дозволяє лише висловити припущення про наявність організованої злочинності або встановити тенденцію до набуття ознак організованості в злочинній діяльності.

Настороженістю для правоохоронних органів повинно бути і отримання первинного сигналу про наявність стійких зв'язків між ділками тіньової економіки і загальнокримінальними елементами. При цьому, якщо безпосередньо виявлена їх спільна участь в злочинній діяльності, то висновок про наявність елементів організованості повинен бути однозначним. У той же час первинні дані можуть містити лише відомості про наявність між ділками тіньової економіки і загальнокримінальними елементами зовні правомірних

ділових відносин (доставка вантажів, постачання товарів, забезпечення охорони особи і майна тощо) і неділових відносин (спільні відвідини кубел розпусти, лазень, масажних кабінетів, ресторанів, місць споживання наркотиків, участь в азартних іграх тощо). Такі факти ще не дозволяють стверджувати, що за ними криються організовані форми злочинності, але, безумовно, вони повинні насторожувати правоохоронні органи і служити сигналом для тривалішої перевірки з метою виявлення організованих злочинних угруповань.

Важливим є також отримання первинних даних про вчинення насильницьких злочинів проти особи або знищення майна потерпілих, які володіють значними матеріальними благами або які їх розподіляють. Так, наприклад, отримання повідомлення про побиття банкіра, бізнесмена, посадової особи, а також членів їх сімей само по собі ще не говорить про прояв організованих форм злочинності, оскільки може носити випадковий ситуаційний характер. У той же час за одиничним фактом може критися більш серйозніше: спроби вимагання або усунення конкурента, або помста особі, яка чесно виконує службовий обов'язок.

Цей перелік опосередкованих ознак, за якими можуть критися прояви організованої злочинності, не є вичерпним. Другорядні опосередковані ознаки, виявлення яких вимагає обов'язкової додаткової перевірки, набагато різноманітніші. В той же час на практиці саме виявлення розглянутих ознак є найефективнішим і часто приводить до успіху у справі викриття організованих злочинних угруповань.

Одержано 13.11.2018

УДК 342.951(477)

Вадим Володимирович ПОЛОВНИКОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

начальник кафедри управління оперативно-розшуковою діяльністю

факультету правоохоронної діяльності Національної академії

Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ДО ПИТАННЯ ПРО ОХОРОННУ ТА ЗАХИСНУ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

В умовах проведення адміністративної реформи, оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, інших структурних та політичних перетворень в Україні гостро постають питання удосконалення правового регулювання державного управління й, безпосередньо, управління у такій специфічній його галузі як охорона та захист державного кордону (далі – ДК) України.

Управління діяльністю суб'єктів в цій галузі має певні особливості і передбачає, у тому числі, управління службовою діяльністю державних органів і військових формувань України, що забезпечують виконання державою своїх функцій. Здійснення такого управління центральним органом виконавчої влади, у підпорядкуванні якого є Державна прикордонна служба (далі – ДПС) України, не можливе без правового забезпечення такої діяльності, використання базових понять у сфері охорони і захисту ДК. Разом з тим, і на сьогодні ще є різне розуміння змісту функцій ДПС України, проблемні питання у їх правовому регулюванні.

Ґрунтуючись на нормах Конституції України, якими визначено, що посадові особи органів державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ч. 2 ст. 19) [1], можна ствердно зазначити, що це повною мірою стосується посадових і службових осіб ДПС України. Правильне розуміння ними функцій ДПС України, на яку ст. 1 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» покладаються завдання щодо забезпечення недоторканності ДК та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні [2], є запорукою дотримання принципу законності в їх діяльності.

У законодавстві України використовуються, як правило, два поняття, які стосуються зазначеної сфери – «охорона» і «захист» ДК України. Згідно з нормами Конституції України, забезпечення державної безпеки і захист ДК України покладається на відповідні військові